

2

Cyd-destun

Yn Ionawr 2019, roedd 1,247 o ysgolion cynradd yng Nghymru. Mae hyn 25 yn llai nag yn Ionawr 2018, pan oedd 1,272 (Llywodraeth Cymru, 2019m). Mae nifer yr ysgolion sy'n gweithio fel ffederasiynau yn cynyddu, gyda 65 o ysgolion cynradd yn gweithio mewn 29 o ffederasiynau. Mae nifer y disgyblion ysgolion cynradd wedi gostwng o 277,910 yn Ionawr 2018 i 275,478 yn Ionawr 2019.

Rhwng Medi 2018 a Gorffennaf 2019, arolygwyd 188 o ysgolion. Mae canfyddiadau'r holl arolygiadau wedi llywio'r adroddiad hwn.

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

Safonau

Mae safonau'n dda neu'n well mewn rhyw wyth o bob deg ysgol gynradd. Mae'r gyfran hon yn debyg i'r llynedd. Mae cyfran yr ysgolion a chanddynt safonau rhagorol wedi parhau i gynyddu, gydag un o bob deg ysgol yn derbyn y farn uchaf.

Mewn ysgolion â pherfformiad uchel, mae bron bob disgybl, gan gynnwys y rhai ag anghenion dysgu ychwanegol neu'r rhai sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, yn gwneud cynnydd da o leiaf, a chynnydd da iawn yn aml, wrth iddynt symud drwy'r ysgol. Mewn ysgolion gwannach, nid yw disgyblion yn gyffredinol yn gwneud digon o gynnydd o'u manau cychwyn unigol, yn enwedig mewn perthynas â chaffael a chymhwyso medrau. Yn aml, yn yr ysgolion hyn, nid yw disgyblion sy'n fwy abl a'r rhai ag anghenion dysgu ychwanegol yn gwneud y cynnydd y gallent ei wneud.

Mewn llawer o ysgolion, mae merched yn datblygu'u medrau llythrennedd yn gyflymach na bechgyn, er nad oes fawr o wahaniaeth yn yr ysgolion gorau oll ym mherfformiad bechgyn o gymharu â merched. Mae disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn gwneud cynnydd yn gyson â'u cyfoedion ac yn gwneud cynnydd da o leiaf erbyn diwedd Blwyddyn 6. Yn aml, mae disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol yn gwneud cynnydd cryf o'u manau cychwyn unigol ac yn cyflawni'n dda. Mewn ysgolion llai llwyddiannus, nid yw disgyblion mwy abl a/neu ddisgyblion llai abl yn cyflawni'n ddigon da na'n gwneud y cynnydd y gallent ei wneud.

Mewn rhyw un o bob deg ysgol, mae disgyblion yn caffael a chymhwyso'u medrau iaith yn arbennig o dda. Mae hyn yn tanategu'u gallu i ddysgu'n ehangach ar lefel uchel, er enghraifft i hidlo gwybodaeth er mwyn canfod beth sy'n berthnasol i'r dasg a gwneud synnwyr o'r hyn y gofynnir iddynt ei wneud. Maent yn cymhwyso medrau iaith a medrau mathemategol yn eithriadol o dda mewn cyd-destunau go iawn, er enghraifft i gyflwyno'u syniadau i bobl fusnes leol neu amcangyfrif lefelau llygredd yn y moroedd gan ddefnyddio'u gwybodaeth am ganrannau.

Mewn ysgolion lle mae safonau iaith yn dda neu'n well, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn siarad yn hyderus ac yn glir wrth gyflwyno'u syniadau neu wrth gydweithio â disgyblion eraill. Er enghraifft, mae disgyblion y cyfnod sylfaen yn trafod strategaethau wrth adeiladu cyrsiau rhwystrau mewn manau awyr agored. Defnyddiant eirfa yn dda i ychwanegu manylion wrth siarad am bynciau penodol. Fodd bynnag, prin y bydd disgyblion yn cymhwyso medrau meddwl lefel uwch yn eu gwaith llafar, er enghraifft wrth drafod materion. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ysgrifennu'n dda at ystod o ddibenion gan ddefnyddio amrywiaeth o genres mewn gwersi llythrennedd ac yn eu gwaith ar draws y cwricwlwm. Mewn dosbarthiadau meithrin, defnyddiant amrywiaeth o ddeunydd i wneud marciau ac maent yn dysgu bod marciau'n cyfleu ystyr. Wrth iddynt symud drwy'r cyfnod sylfaen, maent yn symud ymlaen o ysgrifennu geiriau ac ymadroddion syml i ysgrifennu at ddibenion gwahanol. Maent yn sillafu geiriau sy'n digwydd yn fynych yn gywir ac yn defnyddio atalnodi sylfaenol yn dda. Yng nghyfnod allweddol 2, maent yn datblygu dealltwriaeth gryf o ddiben eu gwaith ysgrifenedig a strategaethau sillafu effeithiol, ac maent yn atalnodi ac yn trefnu'u gwaith yn dda. Mewn lleiafrif o ysgolion, mae disgyblion yn datblygu medrau golygyddol defnyddiol sy'n eu helpu i

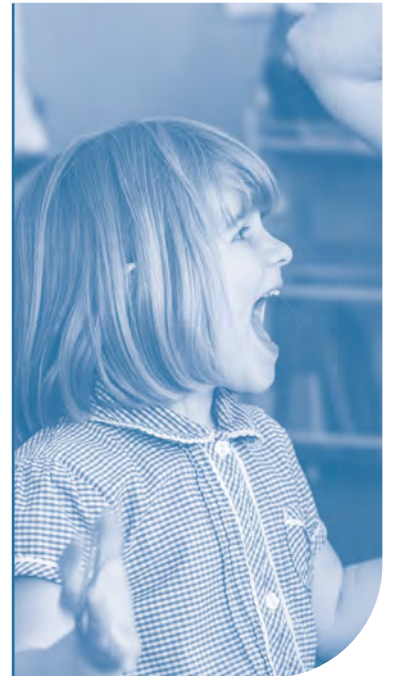

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

wella ansawdd eu gwaith, er enghraifft wrth ymateb i adborth athrawon. Ond nid yw hon yn arfer gyffredin, hyd yn oed mewn ysgolion da. Mae gwaith golygyddol disgyblion wedi'i gyfyngu'n aml i gywiro sillafiadau neu newid camgymeriadau gramadegol sylfaenol. Mae disgyblion sy'n ysgrifennu'n dda tuag at ddiwedd cyfnod allweddol 2 yn cael anhawster gwybod sut i ymestyn eu medrau ymhellach yn aml, ac maent yn aros ar yr un lefel am gyfnod rhy hir. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu medrau darllen da ac agweddau cadarnhaol at ddarllen o oedran cynnar. Maent yn datblygu dealltwriaeth sicr o'r berthynas rhwng llythrennau a seiniau mewn oedran cynnar, ac yn symud ymlaen i gymhwyso medrau darllen annibynnol yn eu gwaith ar draws y cwricwlwm. Yn yr ysgolion â'r cyflawniad uchaf, mae disgyblion yn elwa o gyfoeth o ddarllen, sy'n llywio ansawdd eu gwaith iaith, yn enwedig eu hysgrifennu. O ganlyniad, maent yn gwneud dewisiadau geirfa gwell ac yn strwythuro'u hysgrifennu ar gyfer effeithiau penodol yn dda. Mewn ysgolion lle ceir agweddau pwysig y mae angen eu gwella mewn safonau, ceir bylchau ym medrau disgyblion ac yn y ffordd y mae disgyblion yn defnyddio'u medrau. Yn yr ysgolion hyn, mae geirfa gyfyngedig gan ddisgyblion yn aml wrth siarad, nid oes ganddynt ddealltwriaeth a medrau darllen lefel uwch, dealltwriaeth gyfyngedig sydd ganddynt o nodweddion arddulliau ysgrifennu gwahanol, a gwnânt ddewisiadau geirfa nad ydynt yn uchelgeisiol.

Yn gyffredinol, mae agweddau cadarnhaol at ddysgu Cymraeg gan y rhan fwyaf o ddisgyblion mewn ysgolion cyfrwng Saesneg. Mewn ychydig iawn o ysgolion, lle mae'r Gymraeg wedi'i gwreiddio yng ngwaith yr ysgol o ddydd i ddydd ac yn ei hethos, mae disgyblion yn gwneud cynnydd cryf mewn dysgu a defnyddio'r iaith mewn gwersi Cymraeg ac yn eu gwaith mewn pynciau eraill. Yn aml, mae disgyblion yn cyfrannu at bennu disgwyliadau ynglŷn â defnyddio'r Gymraeg ar draws yr ysgol. Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn gwneud cynnydd da iawn yn eu medrau siarad ac yn defnyddio'r iaith yn hyderus, er enghraifft wrth ymateb i gwestiynau. Maent yn defnyddio'r amser gorffennol, presennol ac weithiau'r dyfodol yn briodol, ac mae ganddynt feistrolaeth dda ar eirfa sy'n berthnasol i ddysgu o ddydd i ddydd a'u gwaith testun. Mae'r rhan fwyaf ohonynt yn gwneud cynnydd cadarn wrth ddatblygu medrau darllen Cymraeg erbyn diwedd cyfnod allweddol 2. Mewn gormod o ysgolion, mae medrau darllen Cymraeg disgyblion yn wan, ac nid oes proffil ddigon uchel i'r Gymraeg. Yn aml, mae disgyblion yn datblygu dealltwriaeth addas o gwestiynau a geirfa sylfaenol yn y cyfnod sylfaen, ond mae'r cynnydd cynnar da hwn yn peidio yng nghyfnod allweddol 2. Nid yw'r gallu gan ddisgyblion i siarad yn hyderus. Mae hyn yn aml yn adlewyrchu ansawdd gwan y ddarpariaeth a hyder cyfyngedig athrawon wrth siarad yr iaith mewn ystod o sefyllfaoedd. Mewn ysgolion lle mae safonau Cymraeg yn wan, nid yw athrawon yn canolbwyntio'n ddigonol ar ddatblygu medrau siarad a gwrando disgyblion. Nid yw safon ysgrifennu disgyblion yn Gymraeg bob amser yn adlewyrchiad gwir o'u cymhwysedd, eu dealltwriaeth ramadegol na'u gallu i ysgrifennu yn Gymraeg. Maent yn tueddu i ddibynnu'n ormodol ar fframweithiau ysgrifennu, sy'n lleihau llawer o'u hysgrifennu i ymarferiad copïo.

Mae safonau mewn mathemateg yn dda neu'n well mewn llawer o ysgolion. Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn y feithrinfa a'r dosbarth derbyn yn gwybod ystod eang o ganeuon rhif a rhigymanau ac maent yn ymuno'n hyderus â nhw. Defnyddiant gyfarpar ymarferol yn hyderus i ddatblygu'u dealltwriaeth o gysyniadau, er enghraifft cymharu maint gwrthrychau

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

gan ddefnyddio'r eirfa gysylltiedig gywir. Lle mae disgyblion ifanc yn dod yn fathemategwyr llwyddiannus, maent yn mwynhau profiadau a gweithgareddau mathemategol o oedran cynnar, gan gynnwys datrys problemau go iawn, er enghraifft, wrth ddiolli sanau o beiriant golchi yn barau. Mae disgyblion hŷn y cyfnod sylfaen yn nodi'r fathemateg sydd ei hangen ar gyfer tasgau, yn gwneud penderfyniadau yn fwyfwy annibynnol ac yn symleiddio tasgau, er enghraifft trwy dorri problemau i lawr yn gamau hwylus neu drwy ddefnyddio ffeithiau y maent eisoes yn eu gwybod, fel $3 + 3 = 6$ i weithio allan bod $300 + 300 = 600$. Gwnânt ragfynegiadau synhwyrol ac maent yn dechrau egluro'u meddwl gan ddefnyddio iaith fathemategol gywir. Yng nghyfnod allweddol 2, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn deall ac yn cymhwyso'u gwybodaeth am rif yn dda yng nghyd-destun gwersi mathemateg, a lle mae'r ddarpariaeth yn caniatáu hynny, yn eu gwaith ar draws y cwricwlwm. Mae disgyblion yn defnyddio strategaethau meddwl ac ysgrifenedig yn dda i ddatrys problemau aml-gam. Mewn ychydig o achosion, mae disgyblion yn defnyddio strategaethau yn effeithiol i wirio'u hatebion. Er enghraifft, maent yn cymhwyso'r gweithrediad gwrthdro i gadarnhau eu bod wedi cyfrifo ffractsiwn o gyfanswm yn gywir. Fodd bynnag, nid yw dysgwyr mwy abl yn gwneud gymaint o gynnydd ag y gallent bob amser. Yn gyffredinol, maent yn cwblhau tasgau yn gywir, ond nid ydynt yn aml yn derbyn lefel her sy'n eu harwain i ymestyn eu hunain yn llawn. Ychydig iawn o ddisgyblion mwy abl sy'n rhoi cynnig ar waith sydd ar eithaf eu gallu lle maent yn dechrau gwneud camgymeriadau, ac ychydig sy'n cymhwyso'u medrau yn annibynnol mewn ystod o gyd-destunau sy'n ddigon eang. Mewn ysgolion lle nad yw safonau mathemateg mor gryf, nid yw'r hyder gan ddisgyblion y cyfnod sylfaen wrth ddefnyddio rhifau ac nid ydynt yn chwilio am gyfarpar, fel blociau neu adnoddau mesur, yn annibynnol a allai eu cynorthwyo yn eu tasg a datblygu'u meddwl. Maent yn tueddu i gwblhau tudalennau o symiau tebyg yn ddigyswllt ac nid ydynt yn perthnasu eu meddwl mathemategol i dasgau ymarferol neu ddatrys problemau go iawn yn ddigon da. Yng nghyfnod allweddol 2, mae disgyblion yn gwneud cynnydd addas wrth ddatblygu'u medrau yn gyffredinol, er enghraifft, mewn rhif, siâp a mesur. Maent yn datblygu medrau gweithdrefnol sy'n eu galluogi i ateb cwestiynau, ond nid ydynt bob tro'n datblygu medrau sy'n eu galluogi i wirio p'un a yw eu hatebion yn rhesymol. Nid oes medrau mathemateg pen caboledig gan ddisgyblion yn yr ysgolion hyn bob amser. Mae hyn yn cyfyngu eu gallu i ddatrys problemau yn gyflym, ac mae cymhwyso eu medrau rhifedd ar draws y cwricwlwm yn parhau yn wendid.

Eleni, bu gwelliannau hefyd yn nefnydd disgyblion o fedrau TGCh ac yn ystod y medrau a ddefnyddiant. Lle mae medrau TGCh yn dda neu'n well, mae disgyblion yn defnyddio ystod eang o gymwyseddau, fel datblygu a defnyddio cronfeydd data, i gefnogi'u gwaith ar draws y cwricwlwm. Mewn ychydig o achosion, mae disgyblion yn defnyddio TGCh yn eithriadol o dda i wella dysgu. Mewn ysgolion lle nad yw safonau TGCh mor gryf, mae disgyblion yn tueddu i fod ag ystod gul o fedrau TGCh ac nid ydynt yn defnyddio TGCh i gynorthwyo'u dysgu mewn meysydd eraill o'r cwricwlwm.

Mae ffactorau ychwanegol yn cyfrannu at y gwahaniaethau rhwng safonau a chynnydd disgyblion yn yr ysgolion mwyaf llwyddiannus a lleiaf llwyddiannus. Mae'r rhain yn cynnwys gallu disgyblion i weithio'n annibynnol, er enghraifft, i fireinio neu ymestyn darnau o waith ysgrifenedig, ac anghysondeb cynnydd o un grŵp blwyddyn i'r nesaf neu o un cyfnod allweddol i'r cyfnod allweddol nesaf.

Ysgol Gynradd St Julian, Casnewydd

Mae disgyblion yn Ysgol Gynradd St Julian wedi dod yn fwy annibynnol yn eu defnydd o TG, diolch i fframwaith cymhwysedd digidol yr ysgol. Mae disgyblion yn defnyddio TG yn fwy pwrpasol ac yn cymhwyso'u medrau digidol yn well yn y dosbarth.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Ysgol Wirfoddol a Gynorthwyr yr Eglwys yng Nghymru'r Santes Fair

Mae disgyblion yn Ysgol yr Eglwys yng Nghymru'r Santes Fair yn ymweld â chartref gofal lleol bob wythnos ar gyfer ymarfer côr ar y cyd â'r preswylwyr. Nod yr ysgol yw rhoi'n ôl i'r gymuned, a gwella iechyd a lles yr oedolion hŷn.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

Lles ac agweddau at ddysgu

Mae safonau lles disgyblion mewn ysgolion cynradd ledled Cymru yn dda neu'n well mewn rhyw naw o bob deg ysgol. Maent yn rhagorol ym mron i ddwy o bob deg ysgol. Lle mae safonau lles yn uchel, mae disgyblion yn datblygu dealltwriaeth gryf iawn o werthoedd, fel gonestrwydd, tegwch a chydardoldeb, ac maent yn cymhwyso'r rhain yn eu gwaith o ddydd i ddydd ac wrth ryngweithio gydag eraill yn yr ysgol, er enghraifft wrth drafod pwysigrwydd cydraddoldeb mewn cymdeithas. Mae llawer o ddisgyblion yn dysgu pwysigrwydd eu rôl wrth gyfrannu at gymdeithas, er enghraifft trwy waith elusennol neu trwy gyfranogi mewn mentrau ymgysylltu'r gymuned leol.

Mae llawer o ddisgyblion yn dangos lefelau uchel o ymgysylltiad â dysgu. Maent yn awyddus i ymgymryd â heriau newydd a siaradant yn gadarnhaol am eu profiadau dysgu a'u cynnydd. Mae llawer ohonynt yn ymgymryd â heriau yn frwdfrydig, ac yn dangos balchder yn yr hyn maent yn ei wneud wrth weithio'n unigol neu mewn grwpiau. Maent yn cynnal ymdrech ac yn canolbwyntio'n dda i gwblhau tasgau, yn ystyried ac yn cyflwyno datrysiadau amgen i broblemau ac yn egluro'u rhesymeg yn dda. Maent yn deall bod gwneud camgymeriadau yn rhan bwysig o'r broses ddysgu, ac maent yn gweithio'n gadarnhaol i fynd i'r afael ag unrhyw gamgymeriadau a wnânt, ac yn dysgu o unrhyw gamsyniadau sydd ganddynt. Mewn rhyw hanner o ysgolion, fodd bynnag, mae medrau dysgu annibynnol disgyblion yn parhau yn faes i'w ddatblygu. Yn yr ysgolion hyn, nid yw disgyblion yn trosglwyddo dysgu blaenorol fel mater o drefn arferol o un maes pwnc i faes pwnc arall, nac yn gwella ansawdd eu gwaith yn annibynnol.

Mae ymddygiad disgyblion yn y rhan fwyaf o ysgolion cynradd yn dda iawn. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dangos gofal am eu cyd ddisgyblion ac yn dangos parch at oedolion. Yn gyffredinol, mae perthnasoedd gweithio rhwng disgyblion a rhwng staff a disgyblion yn gadarnhaol iawn mewn ysgolion cynradd. Mae'r nodwedd bwysig hon yn sicrhau bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn teimlo'n ddiogel ac yn hapus yn yr ysgol. Mewn ychydig o ysgolion, mae disgyblion yn datblygu medrau i gynorthwyo'u lles eu hunain. Er enghraifft, maent yn deall pwysigrwydd siarad am eu teimladau a sut gall hyn eu helpu.

Mae gan bron bob disgybl ddealltwriaeth dda o bwysigrwydd bwyta bwyd iach, yfed digon o ddŵr a gwneud ymarfer corff rheolaidd, er nad yw pawb yn gweithredu ar y wybodaeth hon. Mae'r rhan fwyaf yn deall sut i gadw'n ddiogel, gan gynnwys pan fyddant yn defnyddio'r rhyngwrwyd. Lle mae lefelau lles yn uchel iawn, mae dealltwriaeth ddatblygedig iawn o hawliau plant gan ddisgyblion yn aml ac maent yn gweithredu'n gadarnhaol i gynnal y rhain. Mewn ychydig o achosion, mae disgyblion yn cymhwyso'u dealltwriaeth o'u hawliau yn arbennig o dda i nodi pethau yr hoffent ddysgu mwy amdanynt.

Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae disgyblion yn ymgymryd â chyfrifoldebau ychwanegol drwy gyfranogi mewn amrywiaeth o grwpiau llais y disgybl, fel y cyngor ysgol. Mewn ychydig o achosion, lle mae diwylliant yr ysgol yn caniatáu, mae disgyblion sy'n gweithio yn y grwpiau hyn yn ddylanwadol iawn o ran llywio agweddau pwysig ar waith yr ysgol.

Ysgol y Foryd

Mae Ysgol Y Foryd yn cefnogi cynnydd a datblygiad disgyblion fel dysgwyr annibynnol trwy ddefnyddio strategaethau asesu ar gyfer dysgu. Mae staff yn addysgu'r disgyblion i wynebu heriau ac yn defnyddio camgymeriadau fel cyfleoedd dysgu.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Ysgol Gynradd Gymraeg Llwynderw

Mae Ysgol Gynradd Gymraeg Llwynderw wedi gwreiddio hawliau plant yn ei diwylliant, gan wella lles disgyblion. Mae ymdeimlad o berchnogaeth o'u hysgol gan y disgyblion, ac maent yn cyfrannu at ei gwelliant.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Ysgol Gynradd Gatholig Rufeinig Sant Joseph, Casnewydd

Caiff disgyblion yn Ysgol Gynradd Gatholig Rufeinig Sant Joseph eu hannog i ymgymryd ag ystod eang o gyfrifoldebau i wella eu medrau arwain. Mae Senedd yr Ysgol yn cynnwys plant o Flwyddyn 2 i Flwyddyn 6.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

Maent yn cynrychioli'u cyd-ddisgyblion yn dda iawn i sicrhau bod yr ysgol yn gwrando ar eu barnau ac yn gweithredu arnynt, lle bo'n briodol. Maent yn ysgogi newid ymarferol i'r ysgol a'r amgylchedd ehangach, yn ogystal â medrau a thueddiadau disgyblion a staff, ac yn dylanwadu'n gadarnhaol ar ansawdd addysgu a dysgu. At ei gilydd, mae disgyblion sy'n cyfrannu at grwpiau llais y disgybl yn gwerthfawrogi'r profiad a gynigir gan gyfleoedd o'r fath. Mewn llawer o ysgolion, fodd bynnag, nid oes gan grwpiau llais y disgybl ddigon o ddylanwad gwirioneddol ar faterion pwysig sy'n effeithio arnynt. Mewn gormod o ysgolion, hyd yn oed lle mae disgyblion yn cyflawni'n dda yn gyffredinol, nid oes gan ddisgyblion ddigon o ddylanwad dros beth maent yn ei ddysgu a sut maent yn dysgu.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn mynychu'r ysgol yn rheolaidd ac yn deall pwysigrwydd gwneud hynny. Serch hynny, mae tuedd barhaus o bresenoldeb is, gyda niferoedd cynyddol o ddisgyblion sy'n absennol yn gyson, mewn ysgolion sy'n gwasanaethu ardaloedd dan anfantais gymdeithasol. Mae'r absenoldebau hyn yn ei gwneud hi'n anoddach i ddysgwyr o gefndiroedd difreintiedig wneud cynnydd a chyflawni'r safonau y gallent eu cyflawni fel arall yn ystod eu blynyddoedd yn yr ysgol gynradd.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae addysgu a phrofiadau dysgu yn dda neu'n well mewn rhyw dri chwarter o ysgolion cynradd. Maent yn rhagorol mewn rhyw un o bob deg ysgol. Derbyniodd rhyw ddwy o bob deg ysgol farnau digonol. Prin y ceir achosion o addysgu a phrofiadau dysgu anfoddhaol mewn ysgolion cynradd.

Eleni, mae arolygwyr wedi nodi bod mwy o ysgolion lle mae addysgu a phrofiadau dysgu yn dda neu'n well yn mabwysiadu ymagwedd greadigol at y cwricwlwm, ac maent yn darparu profiadau dysgu difyr sy'n ysbrydoli ac yn cymell disgyblion. Mae'r defnydd o 'dasgau cyfoethog' a thasgau go iawn, a datblygu cysylltiad â phrosiectau creadigol celf, drama a dawns, yn duedd gynyddol wrth baratoi ar gyfer y cwricwlwm newydd. Yn yr enghreifftiau gorau, mae'r cynllunio yn rhoi ystyriaeth lawn i ddiddordebau disgyblion ac anghenion unigol, mae'n hyblyg, ac yn adeiladu ar ddysgu blaenorol disgyblion yn effeithiol iawn. O ganlyniad, mae bron bob disgybl yn ymroi'n llawn i'w tasgau, yn canolbwyntio am gyfnodau estynedig ac yn dangos lefelau uchel o gymhelliant. Yn yr enghreifftiau gorau, mae'r cwricwlwm yn eang a chytbwys ac yn rhoi ystyriaeth dda i'r angen i feithrin medrau creadigol, corfforol ac entrepreneuriaidd disgyblion. Yn aml, mae'r ysgolion hyn yn defnyddio ystod eang o gyd-destunau dysgu i ddatblygu ac ymestyn medrau llythrennedd, rhifedd a TGCh disgyblion.

Mewn llawer o ysgolion, mae athrawon yn creu profiadau dysgu sy'n cynnig lefelau addas o her i ddisgyblion. Mae cynllunio gofalus a defnydd effeithiol o asesu parhaus yn sicrhau bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn derbyn lefelau addas o her yn eu dysgu. Mewn ychydig o achosion, mae athrawon yn defnyddio asesu yn arbennig o dda i ymateb i anghenion disgyblion ac i'w cefnogi i wneud cynnydd cryf, er enghraifft, drwy addasu anhawster cwestiynau neu dasgau er mwyn herio dysgwyr mwy abl. Yn gyffredinol, mae athrawon yn dechrau darparu cyfleoedd cynyddol effeithiol i gysylltu dysgu â chyd-destunau go iawn. Maent hefyd yn dechrau cynllunio profiadau sy'n gyson â'r pedwar diben a amlinellwyd yn y cwricwlwm newydd i Gymru. Maent yn addasu dulliau addysgu trwy

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

ddatblygu medrau disgyblion i asesu a gwella eu dysgu eu hunain, a thrwy ddefnyddio'r amgylchedd dysgu awyr agored i hyrwyddo chwilfrydedd a dysgu gweithredol disgyblion. Mae disgwyliadau uchel o'r holl ddisgyblion gan yr athrawon hyn, a defnyddiant strategaethau fel holi yn llwyddiannus i herio disgyblion ymhellach er mwyn dyfnhau eu dealltwriaeth o gysyniadau allweddol.

Mae llawer o athrawon yn darparu adborth defnyddiol i ddisgyblion yn ystod gwersi i herio camsyniadau sydd ganddynt ac i'w cynorthwyo i wella eu gwaith. Maent hefyd yn darparu adborth ysgrifenedig defnyddiol, myfyriol. Mae'r arfer hon yn effeithiol pan fydd diben clir i'r marcio, gan nodi beth mae disgyblion wedi'i wneud yn dda a beth sydd angen iddyn nhw ei wneud i wella, a phan fydd athrawon y rhoi amser i ddisgyblion i fyfyrion a gweithredu ar yr adborth. Fodd bynnag, hyd yn oed mewn ysgolion lle mae addysgu a phrofiadau dysgu yn gryf, nid yw athrawon bob amser yn defnyddio'r strategaethau adborth hyn yn ddigon da i hyrwyddo medrau disgyblion fel dysgwyr annibynnol. Er enghraifft, nid oes ganddynt ddisgwyliadau ddigon uchel o ddisgyblion bob amser pan fyddant yn golygu eu gwaith ysgrifenedig eu hunain yn dilyn adborth. Mewn rhyw chwarter o ysgolion, nid yw athrawon yn defnyddio asesu i lywio dysgu yn ddigon da, mae cyflymder dysgu yn rhy araf, ac mae disgyblion yn treulio gormod o amser yn cwblhau neu'n ailadrodd gweithgareddau lefel isel. Yn yr achosion hyn, ar y cyfan, mae athrawon yn darparu gormod o sgaffaldio ar gyfer dysgu, sy'n cyfyngu ar annibyniaeth disgyblion ac yn rhwystro'u dysgu.

Yn y rhan fwyaf o ysgolion, mae perthnasoedd gweithio cadarnhaol rhwng staff a disgyblion law yn llaw â phrofiadau dysgu difyr yn golygu mai prin y ceir achosion o ymddygiad gwael. Pan fydd angen, ar y cyfan, mae staff yn defnyddio strategaethau rheoli ymddygiad yn dda i gynorthwyo disgyblion i fyfyrion ar eu hymddygiad ac i ystyried sut gallent newid eu gweithredoedd yn y dyfodol.

Mae darpariaeth i ddatblygu medrau Cymraeg disgyblion yn parhau i fod yn rhy amrywiol mewn ysgolion cynradd cyfrwng Saesneg. Mae gan lawer o ysgolion strategaethau i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg, fel 'helpwr heddiw'. Yn y rhan fwyaf o ddosbarthiadau'r cyfnod sylfaen, mae oedolion yn defnyddio'r Gymraeg yn rheolaidd wrth ryngweithio â disgyblion. Wrth i ddisgyblion symud trwy gyfnod allweddol 2, nid yw mwyafrif o ysgolion yn adeiladu'n ddigon da ar ddisgyblion yn caffael yr iaith yn gynnar. Nid oes digon o bwyslais ar ddatblygu medrau siarad a gwranddo disgyblion. Ychydig iawn o ysgolion sy'n ymgorffori'r Gymraeg yn effeithiol i feysydd eraill o'r cwricwlwm neu i fywyd dyddiol yr ysgol. Mae ffactorau sy'n dylanwadu ar ansawdd y ddarpariaeth Gymraeg yn cynnwys gallu a hyder athrawon i ddefnyddio'r iaith. Yn aml, y ffactor mwyaf arwyddocaol yn ansawdd darpariaeth Gymraeg mewn ysgol yw'r pwys mawr a roddir ar addysgu'r Gymraeg gan arweinwyr. Mewn ysgolion lle mae hyn yn wir, mae safonau Cymraeg ac ethos Cymreig yr ysgol yn ffynnu.

Mewn rhyw saith o bob deg ysgol, mae athrawon yn deall ac yn cyflwyno addysgeg y cyfnod sylfaen yn effeithiol. Mae hyn yn welliant ar y llynedd pan oedd tua hanner yr ysgolion yn unig yn darparu dysgu gweithredol a dysgu trwy brofiad, yn enwedig ym Mlynnyddoedd 1 a 2. Maent yn sicrhau cydbwysedd da o weithgareddau a arweinir gan oedolion a gweithgareddau

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

a ysgogir gan y plentyn, a gwnânt ddefnydd effeithiol o'r amgylcheddau dan do ac yn yr awyr agored i ddarparu profiadau dysgu o ansawdd uchel. Yn yr ysgolion sy'n weddill, mae'r addysgu yn rhy ffurfiol yn aml, ac mae gormod o bwyslais ar baratoi disgyblion ar gyfer profion neu 'eu gwneud yn barod' ar gyfer cyfnod allweddol 2. Mae hyn yn arwain at bwyslais anghymesur ar addysgu medrau llythrennedd a rhifedd sy'n rhy gyfarwyddol a diffyg cyfle i ddisgyblion ddatblygu neu gymhwyso'r medrau hyn. Mewn ysgolion lle mae darpariaeth yn wan, mae defnydd athrawon o'r amgylchedd awyr agored yn aneffeithiol ac maent yn cynllunio tasgau y gellid eu cwblhau yr un mor hawdd dan do.

Mae llawer o athrawon ledled Cymru yn ymgysylltu â, neu'n cymryd rhan mewn, ymchwil addysgol er mwyn gwella eu harfer broffesiynol. Mewn ysgolion lle mae hyn yn gweithio'n dda, mae athrawon yn cael amser penodol i gymryd rhan mewn arsylwadau o gymheiriaid ac ymchwil weithredu, a defnyddiant ganfyddiadau ymchwil i lywio'r penderfyniadau a'r strategaeth ar gyfer eu hysgol. Mae cyfres o astudiaethau yn [Gwella addysgu](#) (Estyn, 2018c) yn dangos effaith y gwaith hwn. Mae effaith yr ymchwil yn amrywiol. Pan fydd y diben a'r paramedrau ar gyfer cyfranogi mewn ymchwil neu ddefnyddio ymchwil yn aneglur, nid yw ymarferwyr yn canolbwyntio'n ddigonol ar yr effaith a gaiff newidiadau a ysgogir gan ymchwil mewn addysg ar ddeilliannau ar gyfer disgyblion.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae safon gofal, cymorth ac arweiniad i ddisgyblion o leiaf yn dda mewn naw o bob deg ysgol gynradd. Mae'n rhagorol mewn bron i ddwy o bob deg ysgol. Yn yr ysgolion hyn, mae arweinwyr a staff yn deall bod cael yr agwedd hon ar y gwaith yn gywir yn bwysig iawn ar gyfer cynnydd a lles cyffredinol disgyblion. Maent yn sicrhau bod disgyblion yn derbyn y gofal, cymorth ac arweiniad amserol i'w helpu i ffynnu yn yr ysgol.

Mae naw o bob deg ysgol gynradd yn sefydlu ethos a diwylliant lle caiff holl aelodau cymuned yr ysgol eu gwerthfawrogi'n gyfartal a lle maent yn teimlo'n ddiogel rhag niwed. Mae'r ysgolion hyn yn meithrin agweddau cadarnhaol mewn disgyblion tuag at ddysgu a byw bywydau iach. Maent yn addysgu disgyblion i ddeall eu hawliau ac i werthfawrogi amrywiaeth yn yr ysgol ac yn y gymdeithas yn ehangach.

Ym mron yr holl ysgolion cynradd, mae perthnasoedd rhwng staff a disgyblion yn gadarnhaol. Yn gyffredinol, mae arweinwyr, athrawon a staff eraill yn adnabod y disgyblion, eu hanghenion a'u diddordebau yn dda. Defnyddiant y wybodaeth hon yn llwyddiannus, er enghraifft, i addasu naws eu rhyngweithio gyda disgyblion unigol neu i gynllunio gweithgareddau penodol. Mae dulliau cadarnhaol gan bron pob ysgol gynradd i reoli ymddygiad a datblygu medrau cymdeithasol ac emosïynol disgyblion. Mae'r trefniadau hyn yn cyfrannu'n gadarnhaol at yr awyrgylch cyfeillgar a gofalgarn sydd i'w weld yn y rhan fwyaf o ysgolion cynradd.

Mae bron bob ysgol yn darparu cyfleoedd i ddisgyblion ymgymryd â chyfrifoldebau ychwanegol trwy gyfranogi mewn grwpiau llais y disgybl. Mae'r graddau y mae ysgolion yn grymuso'r cyfryw grwpiau yn amrywio'n fawr. Mewn rhyw ddwy o bob deg ysgol, mae gwaith grwpiau llais y disgybl

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

yn ddylanwadol iawn. Mewn ysgolion eraill, nid oes gan y grwpiau hyn ymreolaeth ddigonol ac nid yw ysgolion yn rhoi digon o bwysigrwydd iddynt i alluogi dysgwyr i ddylanwadu ar fywyd yr ysgol. Mae llawer o ysgolion yn hyrwyddo ysbryd cymunedol yn llwyddiannus drwy annog disgyblion i roi o'u hamser, ymdrech a'u doniau, er enghraifft trwy greu côr cymunedol ar gyfer plant a'r henoed.

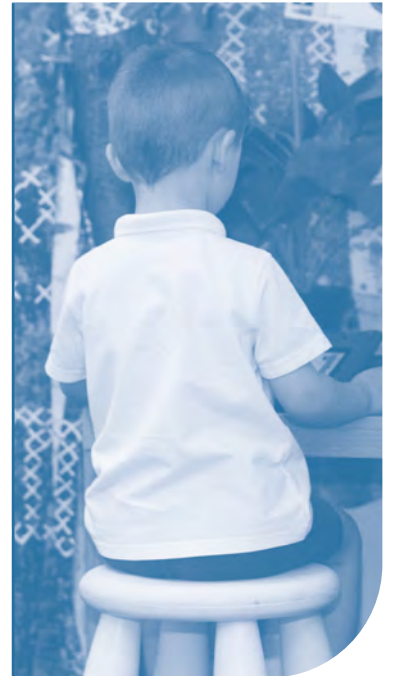
Mewn rhyw naw o bob deg ysgol gynradd, mae staff yn cynorthwyo dysgwyr i ddeall pwysigrwydd dyfalbarhau i gwblhau tasgau. Mewn rhyw hanner o ysgolion, mae staff yn cynorthwyo disgyblion i ddatblygu'n dda fel dysgwyr annibynnol a hyderus. Maent yn addysgu strategaethau a medrau i ddisgyblion sy'n eu galluogi i fyfyr ar y modd y gallent oresgyn her neu wella eu gwaith. Yn yr hanner arall o ysgolion, nid yw staff yn buddsoddi digon o amser i feithrin y medrau hyn.

Mae'r rhan fwyaf o ysgolion yn casglu a monitro ystod briodol o wybodaeth am gynnydd a lles disgyblion. Mewn rhyw wyth o bob deg ysgol, mae staff yn defnyddio'r wybodaeth hon yn dda i nodi disgyblion y mae angen cymorth ychwanegol arnynt, ac i lywio'u dulliau o ddarparu help ychwanegol, er enghraifft i'w cynorthwyo i ddewis y strategaeth ymyrryd fwyaf addas neu'r asiantaeth allanol fwyaf addas i ymgysylltu â hi.

Mae naw o bob deg ysgol yn gweithio'n effeithiol gyda phartneriaid i wella gofal, cymorth ac arweiniad i ddisgyblion. Mewn ysgolion cynradd, mae perthnasoedd a chyfathrebu gyda rhieni yn gryfder yn aml. Mae'r bartneriaeth hon yn arbennig o effeithiol o ran helpu rhieni i gynorthwyo'u plentyn i ddysgu gartref, neu mewn achosion lle mae anghenion disgyblion yn fwy, i alluogi rhieni i ddefnyddio asiantaethau sy'n cynnig help mwy arbenigol. Mewn rhyw ddwy o bob deg ysgol, ceir perthnasoedd rhagorol rhwng y cartref a'r ysgol. Mae hyn yn aml yn gryfder arbennig mewn ysgolion sy'n gwasanaethu cymunedau difreintiedig. Mae dros dair o bob deg ysgol sy'n gwasanaethu disgyblion o'r cefndiroedd sydd dan yr anfantais gymdeithasol fwyaf yng Nghymru yn darparu gofal, cymorth ac arweiniad rhagorol i ddisgyblion. Yn yr achosion hyn, mae mentrau fel datblygu swyddogion ymgysylltu teuluol yn effeithiol iawn. Maent yn galluogi ysgolion i ddod yn ganolfan gadarnhaol o weithgarwch cymunedol ac yn borth i wasanaethau sydd eu hangen ar ddisgyblion a'u teuluoedd. Mae'r ysgolion hyn yn gweithio'n galed i feithrin dysgwyr uchelgeisiol a theuluoedd, er enghraifft trwy ddarparu mynediad i ddigwyddiadau diwylliannol, fel ymweliadau â'r theatr.

Mae gan bron bob ysgol drefniadau da ar waith i gynorthwyo disgyblion i ddeall pwysigrwydd bwyta ac yfed yn iach. Mae'r rhan fwyaf yn darparu cyfleoedd rheolaidd i ddisgyblion wneud ymarfer corff trwy wersi addysg gorfforol ffurfiol, gweithgareddau fel y 'filltir ddyddiol' ac ystod o glybiau gweithgareddau allgyrsiol.

Mae bron bob ysgol gynradd yn cydymffurfio â'r gofyniad i ddarparu gweithred ddyddiol o gyd-addoli. Mae trefniadau diogelu ym mron pob ysgol yn bodloni'r gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.

Ysgol Gynradd Glenboi

Penododd Ysgol Gynradd Gymunedol Glenboi Swyddog Ymgysylltu â Theuluoedd i hyrwyddo ymglymiad teuluol, sydd wedi cael effaith gadarnhaol iawn ar agweddau disgyblion at ddysgu a lles. I gael mwy o wybodaeth,

darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mae arweinyddiaeth yn dda neu'n well mewn wyth o bob deg ysgol gynradd. Mae'n rhagorol mewn bron i ddwy ysgol o bob deg. Mae llawer o nodweddion arweinyddiaeth a rheolaeth effeithiol mewn ysgolion sy'n derbyn barnau da neu well wedi aros yr un fath dros y blynyddoedd diwethaf. Mae'r rhain yn cynnwys sefydlu gweledigaeth a rennir ar gyfer lles plant, y cynnydd a wnânt, a'r safonau a gyflawnir ganddynt. Yn yr ysgolion hyn, ceir ymrwymiad cynaledig fel arfer i wireddu'r weledigaeth hon trwy ddiwylliant o ddisgwyliadau uchel, cydweithio agos rhwng staff, a pharodrwydd i arloesi. Er enghraifft, mewn ysgolion cyfrwng Saesneg lle mae safonau Cymraeg yn dda neu'n well, mae arweinwyr yn sicrhau bod statws amlwg i'r Gymraeg a'r diwylliant Cymreig ym mhob agwedd ar waith yr ysgol. Yn yr un modd, mae arweinyddiaeth effeithiol yn ddylanwadol iawn mewn ysgolion sy'n gwneud cynnydd da wrth osod y sylfeini i baratoi ar gyfer cwricwlwm newydd Cymru. Yn yr ysgolion hyn, mae arweinwyr yn rhoi hyder a chyfleoedd i athrawon i roi cynnig ar syniadau ac ymagweddau newydd i gael disgyblion i ymgysylltu'n llwyddiannus â'u dysgu. Yn yr ysgolion gorau oll, mae arweinwyr yn canolbwyntio'n bennaf ar godi'r safonau a gyflawnir gan ddisgyblion trwy feithrin addysgu effeithiol iawn a phrofiadau dysgu difyr. Yn gynyddol, mae'r arweinwyr gorau yn hyrwyddo dysgu proffesiynol sy'n ymateb i anghenion staff fel unigolion a grwpiau. Maent yn annog ac yn cynorthwyo athrawon i ystyried canfyddiadau ymchwil berthnasol i wella eu harfer yn yr ystafell ddosbarth a dysgu disgyblion. Mae diwylliant dysgu o'r fath yn helpu staff i deimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a'u bod wedi'u grymuso. Mae nodweddion pwysig y diwylliant hwn yn cynnwys cael disgyblion i gyfrannu at nodi beth yr hoffent ei ddysgu a sut. Mae'r penaethiaid a'r uwch arweinwyr gorau yn dosbarthu cyfleoedd ar gyfer arwain mentrau ymhlith eu staff ar bob lefel. Mae hyn yn galluogi ysgolion i gyflymu cynnydd mewn mwy o'u meysydd gwaith ac i feithrin medrau arwain grŵp ehangach o staff.

Mae arweinwyr effeithiol yn ystyried ystod o dystiolaeth wrth werthuso'r gwahaniaeth y mae ymagweddau newydd yn eu gwneud i'w disgyblion. Mewn ysgolion lle ceir diffygion yn yr arweinyddiaeth, mae'r gwrthwyneb yn wir yn aml, ac mae gwerthusiad arweinwyr o waith yr ysgol yn gyfyngedig ac yn arwain at ddarlun diffygiol o gryfderau'r ysgol a meysydd i'w datblygu. Mae gwendidau cyffredin yn cynnwys rhoi gormod o bwyslais ar ysgrifennu adroddiadau rhy fanwl ar gyfer cynulleidfaoedd allanol at ddibenion atebolrwydd. Nid yw'r adroddiadau hyn bob amser yn adlewyrchu ansawdd gwaith yr ysgol yn ddigon gonest ac nid ydynt yn effeithio'n uniongyrchol ar wella darpariaeth yr ysgol nac ar godi safonau disgyblion.

Lle mae'r arweinyddiaeth yn aneffeithiol, ceir diffyg ffocws strategol yn aml ar wella addysgu. Nid yw'r arweinwyr hyn yn deall y cysylltiad rhwng addysgu effeithiol a dysgu effeithiol yn ddigon da. Mewn ychydig o achosion, mae arweinwyr yn cael anhawster nodi cryfderau a diffygion yn yr addysgu. Mae hyn yn cyfyngu ar eu gallu i wella ansawdd addysgu ar lefel unigol neu lefel ysgol gyfan. Yn yr ysgolion hyn, mae arweinwyr yn dibynnu ar daflenni ticio generig a di-fudd wrth lunio barnau am addysgu. Mae trefniadau i sicrhau ansawdd gwaith arweinwyr sy'n

Ysgol Bryn Tabor

Caiff disgyblion Ysgol Bryn Tabor eu hannog i rannu'u barn am fywyd yr ysgol. Gofynnir iddynt ddod â thri pheth i'r ysgol i gynrychioli'r hyn yr hoffent ddysgu mwy amdano.

I gael mwy o wybodaeth, darllenwch ein **hastudiaeth achos**

Cydnabod
Rhagoriaeth
Recognising
Excellence

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

gysylltiedig â gwerthuso addysgu yn wan. Mae hyn yn ysgogi diwylliant lle mae arweinwyr yn canolbwyntio ar gydymffurfio â phrotocolau cytûn yn hytrach nag ystyried yr effaith ar gynnydd disgyblion. Yn yr ysgolion hyn, nid yw arfer yn yr ystafell ddosbarth yn elwa o fod yn ffocws dysgu proffesiynol wedi'i gynllunio'n dda neu gyfarfodydd staff. Lle mae dysgu proffesiynol o'r fath i'w gael, nid yw arweinwyr yn hyrwyddo diwylliant o fyfyrto i gynorthwyo staff i ystyried ansawdd eu gwaith. Er enghraifft, mae arweinwyr yn dyrannu amser ac adnoddau yn rheolaidd ar gyfer gweithgareddau llawn bwriadau da, fel arsylwadau cymheiriaid neu 'driawdau dysgu', ac mae athrawon yn croesawu'r profiadau hyn yn gyffredinol, ond pan fydd diffyg pwrpas yn y gweithgareddau hyn nid ydynt yn arwain at ansawdd addysgu a dysgu gwell.

Gweithgarwch dilynol

Mae angen monitro ychwanegol gan arolygwyr trwy weithgarwch dilynol ar ryw ddwy o bob deg ysgol gynradd a arolygwyd eleni. Mae'r gyfran hon yn debyg i'r llynedd. Eleni, mae angen rhoi mesurau arbennig ar waith mewn pedair ysgol, mae angen gwelliant sylweddol ar un ac mae angen eu hadolygu gan Estyn ar 31 o ysgolion yn dilyn eu harolygiad craidd.

Ym mhob un o'r ysgolion cynradd y mae angen gweithgarwch dilynol statudol arnynt eleni, mae ansawdd arweinyddiaeth a rheolaeth yn anfoddhaol ac mae angen ei wella ar frys. Yn yr ychydig ysgolion hyn, nid yw uwch arweinwyr yn darparu cyfeiriad strategol effeithiol i'r ysgol. Er enghraifft, yn rhy aml, nid yw eu monitro'n canolbwyntio'n ddigon miniog ar ansawdd dysgu ac effaith arfer yn yr ystafell ddosbarth. O ganlyniad, mae ansawdd yr addysgu ar draws yr ysgol dros gyfnod yn rhy amrywiol. Lle mae monitro gan arweinwyr yn nodi tanberfformiad yn ansawdd arfer yn yr ystafell ddosbarth, nid yw arweinwyr bob amser yn herio ac yn cefnogi'u staff yn ddigon da i sicrhau'r gwelliannau sy'n ofynnol.

Mewn rhai o'r ysgolion y nodwyd bod angen gweithredu mesurau arbennig ynddynt eleni, mae'r ddarpariaeth ar gyfer addysgu a phrofiadau dysgu, neu gofal, cymorth ac arweiniad, yn anfoddhaol hefyd ac mae angen eu gwella ar frys. Yn aml, nid yw disgwyliadau athrawon ac arweinwyr o'r hyn y gall disgyblion ei gyflawni yn ddigon uchel, ac mae morâl staff yn isel. O ganlyniad, yn yr ysgolion hyn, digonol ar y gorau yw cyflawniad disgyblion a safonau lles, ac mae angen eu gwella. Nid yw'r cwricwlwm yn ennyn diddordeb dysgwyr yn ddigon da ac mae athrawon yn darparu gormod o weithgareddau lefel isel nad ydynt wedi'u hystyried yn ddigon da i alluogi disgyblion i ddatblygu ac ymarfer medrau pwysig.

Ym Medi 2018, roedd wyth o ysgolion cynradd yn parhau yn y categori mesurau arbennig yn dilyn arolygiadau craidd yn 2016-2017 a 2017-2018. Yn dilyn ymweliadau monitro, roedd pump o'r rhain wedi gwneud digon o gynnydd yn erbyn yr argymhellion ac fe'u tynnwyd o'r categori mesurau arbennig. Yn gyffredinol, mae'n cymryd rhyw ddwy flynedd i ysgolion yn y categori mesurau arbennig wneud y gwelliannau gofynnol.

Mae'r rhan fwyaf o'r ysgolion y mae angen gwelliant sylweddol arnynt yn gwneud y gwelliannau angenrheidiol ymhen rhyw flwyddyn i 18 mis. Eleni, fe wnaethom fonitro'r pedair ysgol y nodwyd bod angen gwelliant sylweddol arnynt yn ystod tymor yr haf 2017, ac fe'u tynnwyd o'r categori

Crynodebau sector: Ysgolion cynradd

gweithgarwch dilynol pellach. Hefyd, tynnom bedair o'r saith ysgol a roddwyd yn y categori gwelliant sylweddol y llynedd o gategori monitro pellach. Mewn un ysgol, nodom fod cynnydd yn rhy araf, a nodom fod angen gweithredu mesurau arbennig yn yr ysgol. Yn ogystal, mae angen cyfnod pellach ar un ysgol er mwyn gwreiddio gwelliannau a newidiadau diweddar i arweinyddiaeth yr ysgol.

Mae angen eu hadolygu gan Estyn ar ryw un o bob chwe ysgol gynradd a arolygwyd eleni. Mae'r gyfran hon ychydig yn uwch na'r llynedd, pan nodwyd bod angen eu hadolygu gan Estyn ar ryw un o bob saith ysgol. Yn yr ysgolion hyn, mae disgyblion yn cyflawni safonau digonol yn gyffredinol, ac mae safonau yn dda mewn rhyw un o bob pump o'r ysgolion hyn. Mewn rhyw dri chwarter, mae lles ac agweddau at ddysgu a gofal, cymorth ac arweiniad yn dda. Fodd bynnag, mewn llawer o achosion, digonol ac angen eu gwella yw addysgu a phrofiadau dysgu mewn ysgolion y mae angen eu hadolygu gan Estyn. Mae ansawdd addysgu yn anghyson yn aml ac nid yw athrawon bob amser yn diwallu anghenion yr holl ddisgyblion yn llwyddiannus. Yn aml, nid yw'r cwricwlwm wedi'i gynllunio'n ddigon da i sicrhau bod disgyblion yn caffael y medrau y mae eu hangen arnynt yn gynyddol. Ym mhob un o'r ysgolion hyn, digonol ac angen ei wella yw ansawdd arweinyddiaeth a rheolaeth. Nid yw gweithredoedd arweinwyr yn canolbwyntio'n ddigon da bob amser i nodi p'un a yw darpariaeth yr ysgol yn gyson dda, a ph'un a yw'r holl ddisgyblion yn gwneud y cynnydd y gallent ei wneud, o ystyried eu manau cychwyn. Er enghraifft, nid yw monitro gan arweinwyr yn gwerthuso'n ddigon miniog bob tro lle mae disgyblion yn gwneud y cynnydd gorau, a pham.

Rydym wedi parhau i fireinio ein gweithdrefnau i fonitro'r holl ysgolion sy'n cael eu rhoi yn y categori adolygu gan Estyn drwy adolygiad desg. Mae arolygwyr yn ymweld â sampl o'r ysgolion hyn, gan gynnwys ysgolion lle mae'r dystiolaeth yn awgrymu nad yw cynnydd o ran mynd i'r afael â'r argymhellion yn ddigon taer. Eleni, mae dros hanner yr ysgolion a roddwyd yn y categori adolygu gan Estyn yn ystod 2017-2018 wedi gwneud digon o gynnydd ac nid oes angen gweithgarwch dilynol pellach arnynt. Fodd bynnag, canfuom nad oedd dwy ysgol a arolygwyd yn 2016-2017 wedi gwneud digon o gynnydd yn erbyn eu hargymhellion, a nodom fod angen gwelliant sylweddol ar y rhain.

Ar ddiwedd blwyddyn academaidd 2018-2019, mae wyth o ysgolion cynradd yn y categori mesurau arbennig, mae angen gwelliant sylweddol ar bump ysgol, ac mae angen eu hadolygu gan Estyn ar 43 o ysgolion.

